

A KRIMINALISZTIKA ÉS A MAGÁNNYOMOZÁS KAPCSOLATA

Bevezetés

A kriminalisztika a bűncselekmények nyomozásának tudománya, de az elmúlt több mint másfél évszázadban az e diszciplína képviselői által kidolgozott, és ma már annak szerves részét képező alapelvek, taktikai ajánlások, eljárási módszerek nem csak a bűncselekmények nyomozása során bírhatnak relevanciával. Minden olyan esetben, amikor tényeket kell megállapítani, amikor adatokat kell beszerezni és értékelni, amikor verziókat kell felállítani egy – akár köznapi – esemény vagy jelenség lehetséges magyarázatait keresendő, a kriminalisztika az a tudomány, amit segítségül lehet és segítségül kell hívni a siker érdekében.

Nincs ez másként a magánnyomozás területén sem, amely egy sokrétű adatgyűjtő tevékenység, és amely számos rokon vonást mutat vagy adott esetben mutathat a bűnügyi nyomozással. Az alábbiakban e kapcsolódási pontokat vizsgálom meg, annak érdekében, hogy feltárjam a kriminalisztika mint tudomány és magánnyomozás mint tevékenység egymáshoz való viszonyát.

A magánnyomozás fogalma

A kriminalisztika fogalmát úgy gondolom, főlegesen lenne ehelyütt ismertetni, azonban a magánnyomozás fogalmát szükséges meghatározni a tisztánlátás végett, és hogy a bűncselekmények nyomozásának tudományához illeszkedő kapcsolódási pontjai jobban beazonosíthatók legyenek.

Az alábbiakban azt vizsgálom meg, hogy mennyiben tekinthető nyomozásnak a magánnyomozás, majd a tevékenység fő ismérveinek segítségével meghatározom annak fogalmát. Teszem ezt többek között azért, mert a hatályos magyar jog – egyéb magánbiztonsági szolgáltatásokkal (pl. személy- és vagyonvédeleми tevékenység) ellentétben – a magánnyomozás fogalmát nem adja meg.¹

Nyomozás-e a magánnyomozás?

A magánnyomozás elnevezés – noha bevett és általánosan elfogadott kifejezés – valójában félrevezető, mert nem a hagyományos értelemben vett nyomozást takarja sem jogi, sem pedig kriminalisztikai szempontból. Jogi szempontból a nyomozás az erre feljogosított hatóságoknak a büntetőeljárás törvényben (1998. évi XIX. törvény, a továbbiakban: Be.) és más jogszabályokban meghatározott eljárási keretek között elrendelt és foganatosított eljárási cselekményeinek (kihallgatások, bizonyítási eljárások, kényszerintézkedések stb.) összessége, amelyek révén arra törekszenek, hogy felderítsék a

¹ A magánnyomozás jogi meghatározatlanságáról részletesen lásd Szövényi György: A magánnyomozás jogi pillérei – I. Magánnyomozói módszertani füzetek. SzVMSzK Budapesti Szervezete, Budapest, 2011. 16-17. o.

már megtörtént bűncselekményt, az elkövető személyét, felkutassák és biztosítják a bizonyítási eszközöket. Ebben az értelemben a magánnyomozó tevékenysége nem nyomozás, hiszen ő magánszemély lévén hatósági jogosítványokkal nem rendelkezik, így alakszerű nyomozási cselekményeket sem végezhet.

Kriminálisztikai szempontból a nyomozás múltban történt események, jelenségek megismerésére irányuló, adatokkal és az azokra épülő verziókkal végzett szellemi és gyakorlati tevékenység.² A magánnyomozónak azonban sokszor nem múltban történt események, hanem a jelenben is folyamatosan zajló tevékenységek, fennálló tények, körülmények vagy esetleg a jövőben bekövetkező tevékenységek, események megismerése a célja az információ- és bizonyítékszerző munkája révén. Ebben az értelemben sem nyomozás a magánnyomozás többnyire, hiszen általában a jelenben létező tényekre vonatkozó adatok gyűjtésére irányul. De minden olyan esetben, amikor a múltat kutatja, kriminálisztikai értelemben is nyomoz a magándetektív.

A magánnyomozás valójában tehát köznapi értelemben tekinthető csak nyomozásnak,³ de a fent leírtak ellenére a szóban forgó tevékenység elnevezésének megváltoztatása nem indokolt, hiszen mind Magyarországon, mind pedig a világ más országaiban mélyen gyökerező tradíciói vannak a „magánnyomozás” (Private Ermittlung, Private Investigation) kifejezés használatának.

A magánnyomozás fő ismérvei és definíciója

A magánnyomozás egy sokrétű adatgyűjtő tevékenység, fogalmának alapját tehát mindenképpen ennek az elemnek kell képeznie. A megbízás tárgyától függően az adatgyűjtés irányulhat személyre (pl. ismeretlen örökös megtalálása), tárgyra (pl. eltűnt, eltulajdonított tárgy felkutatása), szervezetre (pl. jövődöbéli üzleti partner megbízhatóságának ellenőrzése) vagy valamely esemény, jelenség (pl. baleset körülményeinek tisztázása) vizsgálatára.

Szintén fontos ismérv, hogy a magánnyomozás egy – a törvény szerint arra jogosult – magánszemély által végzett tevékenység, amelyet a magánnyomozó a megbízója által meghatározott magánérdek szolgálatában végez. A megbízó magánérdeke, amely miatt információszükségletét a magánnyomozás révén kielégíteni igyekszik csak jogszerű lehet. A magánnyomozás csak az állampolgárok jogainak érvényesítését, kötelezettségeinek teljesítését és jogos érdekeinek védelmét szolgálhatja, a negatív motivációk (pl. a pusztán kíváncsiság, a bosszúvágy, az intim adatok beszereztetése annak érdekében, hogy a megbízó másra nyomást gyakoroljon stb.) nem képezhetik a megbízás alapját.

A magánnyomozás egy vállalkozás (egyéni vállalkozás, illetve egyéni cég vagy gazdasági társaság) keretében nyújtott szolgáltatás, amelyet a magánnyomozó a polgári jog szabályai alapján megkötött megbízási szerződés alapján, természetesen ellenszolgáltatás fejében végez. Az elnevezés taglalásánál már kifejtettem, mégis fontosnak tartom kiemelni, hogy a magánnyomozás nem hatósági tevékenység, és – ahogy a későbbiekben látni fogjuk – a hatósági tevékenységet nem is akadályozhatja.

A fenti ismérveket összegezve a magánnyomozást az alábbi fogalommal határozom meg: az állampolgárok jogszerű információszükségleteinek kielégítése végett,

² Lásd Tremmel Flórián – Fenyvesi Csaba – Herke Csongor: Kriminálisztika. Dialóg-Campus, Budapest-Pécs, 2009. 407-408. o.

³ Lásd Kaló József: Magánnyomozás-vagyonvédelem. Belügyi Szemle 1995/7-8. 145-149. o.

polgári jogi megbízás alapján, ellenszolgáltatás fejében végzett, nem hatósági adatgyűjtő tevékenység, amelyet csak az arra jogosult személy végezhet.

A kriminalisztikai gondolkodásmód a magánnyomozásban

A magánnyomozás tehát valójában nem nyomozás, hanem egy sajátos adatgyűjtés. Az ahhoz szükséges gondolkodásmód azonban teljesen azonos a kriminalisztikában használatos szemlélettel, ez az egyik legmeghatározóbb kapcsolódási pont a két diszciplína között.⁴ A kriminalisztikai gondolkodásmód legfontosabb, magánnyomozás során is releváns elemei:

- *verziók felállítása, ellenőrzése*: ennek szükségessége és folyamata ugyanolyan fontos a magánnyomozás területén is mint a bűnügyi nyomozásban;⁵
- *fordított kauzalitás*⁶: amennyiben múltban történt eseményeket vizsgál, a magánnyomozó is a fordított okozatosság elve mentén kell hogy gondolkodjon, azaz először találkozik az okozattal majd abból kell visszakövetkeztetnie az okra;
- *nyomozás tervezése és szervezése*: ahogy a bűnügyi nyomozás is sikertelenségre van ítélve, ha ötletszerűen, csapkodóan zajlik, a magánetektívnek is alaposan meg kell terveznie az adatgyűjtés egyes lépéseit;
- *taktikai ajánlások betartása*: a kriminalisztika által kidolgozott taktikai ajánlások ugyanúgy érvényesek a magánnyomozás esetében is, tehát az eredményességre törekvő magánetektívnek azokat célszerű betartania pl. a kihallgatási taktika elemeinek alkalmazása a tanúkhöz intézett kérdések esetén; kvázi bizonyítási kísérlet végzésekor az eredeti körülmények biztosítása;
- *elemző-értékelő munka*: hasonlóan a bűnügyi nyomozáshoz, önmagában az adatok beszerzése nem alkalmas a magánnyomozói megbízás teljesítésére, azokat széleskörű elemzésnek is alá kell vetni ahhoz, hogy a magánnyomozó eredményt tudjon elérni;
- *metodikai elemek alkalmazása*: az egyes bűncselekménytípusokra illetve eseményekre kidolgozott, szakmai értelemben vett eljárási protokollok a magánnyomozás során is irányadóak pl. egy eltűnt személy keresése esetén a hozzátartozóknak feltett kérdések, a foganatosítható információszerzési lépések.⁷

E gondolatok lezárásaként és végső bizonyításaként elég csak ennyit megjegyezni: legyen bármi is a megbízásának tárgya, a magánnyomozó számára is mindig a kriminalisztikai fő kérdések (mi?, hol?, mikor?, ki?, kivel?, hogyan?, miért?) megválaszolása a feladat.

⁴ Noha ehelyütt a „diszciplína” kifejezést használtam, szükséges megjegyezni, hogy a kriminalisztika egy tudományág, amelynek fókuszában a bűncselekmények nyomozása áll, míg a magánnyomozás egy emberi tevékenység, amelyhez egy kizárólag ezzel foglalkozó önálló tudományág nem kapcsolható.

⁵ Lásd Sasvári Rudolf: A kriminalisztikai gondolkodásmód. Detektor Plusz 2011/4. 44-47. o.

⁶ Sasvári Rudolf: Szakmai ismeretek. In: Szabó László (szerk.): Magánnyomozók kézikönyve. SzVMSzK, Budapest, 2008. 14. o.

⁷ Lásd Sasvári Rudolf: Szakmai ismeretek. In: Szabó László (szerk.): Magánnyomozók kézikönyve. SzVMSzK, Budapest, 2008. 79-81. o.

A magánnyomozás és a bűnügyek kapcsolata

A magánnyomozás büntető eljárásjogi értelemben sohasem nyomozás, de ez nem jelenti azt, hogy a magán-detektívek ne találkoznának bűncselekményekkel, vagy ne gyűjtenének adatokat bűnügyekhez kapcsolódóan munkájuk során. Ilyenkor értelemszerűen szükség van a kriminalisztika eszköztárának bevetésére (hogy ez milyen körben és milyen korlátokkal lehetséges, arra a következő pontban térek ki), hiszen ez az a tudomány, amely kifejezetten a bűncselekményekkel kapcsolatos adatgyűjtést taglalja.

A pótmagánvád esete a legkézenfekvőbb példa: a Be. lehetővé teszi a sértettnek a pótmagánvádlóként való fellépést bizonyíték hiányában való nyomozás megszüntetés esetén is (Be. 199. § (2) bekezdés b) pont). Ilyenkor az adatgyűjtés terén laikus állampolgárnak gyakorlatilag csak egy lehetősége van az eljárás eredményes folytatására, ha magánnyomozót bíz meg az esetlegesen létező további bizonyítékok beszerzésével, és azok birtokában nyújtja be a vádindítványát a bíróságra. Szintén megemlíthetők a magánvádas bűnügyek (Könnyű testi sértés, Magántitok megsértése, Levéltitok megsértése, Rágalmazás, Becsületsértés, Kegyeletsértés) is, amely ügyekben főszabály szerint nincs hatósági nyomozás, ezért lehet, hogy a sértett már magánnyomozói közreműködést követően teszi meg a feljelentését a bíróságon. De az alábbi esetekben is könnyen előfordulhat, hogy a magánnyomozói megbízás teljesítése egy bűncselekmény feltárásához vezet el:

- Eltűnt személyek felkutatása (Emberölés, Személyi szabadság megsértése, Emberkereskedelem stb.);
- Elveszett vagy eltulajdonított tárgyak felkutatása (Lopás, Sikkasztás, Kifosztás, Rablás, Jogtalan elsajátítás stb.);
- Magánéleti viszonyokkal kapcsolatos adatgyűjtés (Zaklatás; Tartási kötelezettség elmulasztása; Kettős házasság; stb.);
- Biztosítási események vizsgálata (Csalás);
- Cégeknél tartott belső vizsgálatok lefolytatása (Gazdasági titok megsértése, Sikkasztás, Lopás stb.);
- Egyéb bűncselekmények: a szakirodalomban már külön publikáció is született a magánnyomozóknak az áfacsalások felderítésében játszott szerepéről.⁸

Bűnügyi nyomozás elemei a magánnyomozásban

A kriminalisztika, mint tudomány gyakorlata nem más, mint a bűnügyi nyomozás. Minden olyan elem, amely a bűnügyi nyomozást jellemzi és egyúttal jelen van a magánnyomozás területén is, közvetlen kapcsolódási pontot jelent a két vizsgált jelenségkör között. Az alábbiakban azt veszem górcső alá, hogy melyek azok a nyílt és leplezett eszközök a kriminalisztika eszköztárában, amelyeket a magán-detektívek is bevethetnek a megbízások teljesítése érdekében.

Nyílt eszközök

A bűncselekményre vonatkozó adatok forrása kétféle lehet a büntetőeljárásban: az adat származhat bizonyítási eszközből vagy bizonyítási eljárásból. A magánnyomozó

⁸ Pándi Ákos: Az áfacsalásokkal kapcsolatos magánnyomozásokról. Belügyi Szemle 2013/11. 51-72. o.

természetesen jogi értelemben vett, alakszerű nyomozási cselekményeket nem végezhet, de kriminalisztikai, bizonyításeméleti szempontból ugyanezekre a forrásokra támaszkodhat:

- *tanúvallomás*: kulcsfontosságú a magánnyomozás esetében is a (potenciális) tanúk kikérdezése, amelynek során ugyanúgy figyelemmel kell lennie a magándetektívnek az esetleges befolyásoló tényezők kiszűrésére, az ún. prizma effektus miatt.⁹ Hangsúlyozni kell azonban azt, hogy az adatszolgáltatás a tanú részéről csak önkéntes lehet, valamint azt, hogy tartózkodni kell a tanúk esetleges befolyásolásától. Ez egyrészt a magánnyomozó saját érdeke is, hiszen akkor tudja eredményesen végezni a munkáját, ha valóságghű és torzításmentes információkhoz jut, másrészt, a hatósági eljárások akadályozásának tilalma¹⁰ mint általános elv itt is érvényesül. A magánnyomozónak még a látszatát is kerülnie kell annak, hogy bármely módon beavatkozik a hivatalos eljárásokba;
- *terhelt vallomása*: amennyiben a szabadlábán lévő terhelt szabad akaratából vállalja a beszélgetést, elvileg nincs akadálya annak, hogy a magánnyomozó feltegye számára a kérdéseit. Ezzel az adatforrással azonban reálisan akkor lehet csak számolni, ha a megbízó maga a terhelt (esetleg a védője);
- *tárgyi bizonyítási eszköz*: a megbízás tárgyától függően releváns lehet, a magánnyomozás során azonban elsősorban a magándetektív által készített kép- és hangfelvételek játszhatnak szerepet (annak ellenére, hogy ezek jogi helyzete jelenleg rendezetlen);¹¹
- *szakvélemény*: ha a vizsgálati anyag hozzáférhető, nincs akadálya annak, hogy a magánnyomozó szakvéleményt szerezzon be. A gyakorlatban a magándetektívek leginkább nyom-, ujjnyomat-, okmány- és írás-, illetve grafológus, valamint pszichológus szakértőkkel dolgoznak együtt;¹²
- *okirat*: rendkívül fontos és gyakori információ forrás és bizonyítási eszköz a magánnyomozásban, tekintettel arra is, hogy a magándetektíveket leggyakrabban a gazdasági-üzleti szférában veszik igénybe hazánkban.

Külön meg kell említeni a nyílt eszközök között a különböző nyilvános adatbázisokból (pl. ingatlan-nyilvántartás, hitelbiztosítéki nyilvántartás) beszerezhető adatokat, amelyek általában okirat formájában jelennek meg, valamint a fenti kategóriákba nem sorolható, ám kulcsfontosságú internetes adatgyűjtésből származó információkat¹³ (a magánnyomozó cégek egy 16-18 elemű protokollt használnak az online információgyűjtésre), azaz a „magánnyomozói raszternyomozást”.

A bizonyítási eljárások közül a szembesítés egyáltalán nem illik a magánnyomozás karakteréhez (életszerűtlennek tartom, hogy egy magánnyomozó „privát szembesítést”

⁹ Lásd Tremmel Flórián – Fenyvesi Csaba – Herke Csongor: *Kriminalisztika. Dialóg-Campus, Budapest-Pécs, 2009.* 307. o.

¹⁰ 2005. évi CXXXIII. törvény a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól, 16. § (1) bekezdés: „Az e törvény hatálya alá tartozó tevékenységet végző személy hatósági jogkörrel nem rendelkezik, a hatóság eljárását nem akadályozhatja.”

¹¹ Lásd Mészáros Bence: *Magánnyomozás*. In: Christián László (szerk.): *Személy- és vagyonvédelem*. Nemzeti Közszerkesztési Egyetem, Budapest, 2014. 238. o. és 242. o.

¹² Sasvári Rudolf: *Kriminalisztikai gondolkodásmód a gyakorlatban*. *Detektor Plusz* 2012/2. 41. o.

¹³ A magánnyomozó ideje talán legnagyobb részében elektronikus információk után kutat a világhálón. Lásd Sasvári Rudolf: *A magánnyomozás helye, szerepe a gazdasági életben, és kapcsolata az üzleti hírszerzéssel*. *Detektor Plusz* 2010/9-10. 47. o.

tartson), a szakértők párhuzamos meghallgatásának értelemszerűen nincs akadálya, a fennmaradó négy eljárással azonban érdemes kicsit részletesebben is foglalkozni:

- *szemle*: tárgy szemléje az azzal rendelkező engedélyével valósulhat meg. A helyszíni szemle – értve ezalatt a vizsgált esemény vagy jelenség helyszínének megtekintését – akkor lehetséges, ha a kérdéses helyen jogszerűen tartózkodhat a magánnyomozó (a magádetektívek ezt „vizuális felderítés”-nek hívják);¹⁴
- *felismerésre bemutatás*: a valós személyekkel való végrehajtás életszerűtlen a magánnyomozás esetében, de a képről, vagy tárgyakkal végzett felismertetés hasznos lehet. Ha párhuzamosan folyik büntetőeljárás vagy annak megindítása várható, akkor álláspontom szerint tilos végezni, mivel befolyásolhatja a tanú emlékképeit, ezáltal potenciálisan akadályozná a hatóság eljárását a magádetektív, amit viszont a törvény kifejezetten tilt;
- *bizonyítási kísérlet*: a körülményektől függően lehetséges a magánnyomozás területén is (pl. jelenségek észlelhetőségének ellenőrzése), esetleges pozitív vagy negatív eredménye hatással lehet az adatgyűjtés további irányára, akár csak a hatósági nyomozás esetében;
- *helyszíni meghallgatás*: ha a tanú vagy a szabadlábon lévő terhelt önként vállalja, és valamennyi résztvevő jogszerűen tartózkodhat a helyszínen, ugyanazokkal a gyakorlati előnyökkel bír mint a büntügyi nyomozásban (a vallomás ellenőrzésének lehetősége, a helyszín emlékeztetserkentő hatása stb.)

Az itt megemlített kvázi bizonyítási eljárások természetesen csak nevükben azonosak a Be. VII. fejezetének VII. címében található eljárásjogi intézményekkel, ezek csak egy magánszemély hatósági jelleget nélkülöző adatgyűjtési módszerei. A magánnyomozó valódi bizonyítási eljárást nem folytathat le, mint ahogy nem alkalmazhat kényszerintézkedést (pl. házkutatást, lefoglalást) sem a munkája során.

Leplezett eszközök

A leplezett eszközök alkalmazása ma már sokszor nélkülözhetetlen a modern bűnüldözésben, és a magánnyomozás esetében is felmerülhet az operatív eszközök szükségessége. A komoly büntetőjogi¹⁵, polgári jogi és adatvédelmi jogi korlátok ellenére az alábbi esetekben a magádetektív legálisan alkalmazhat leplezett adatgyűjtési eszközöket:

- *követés*: szakmai szabályai teljes mértékben megegyeznek a bűnüldözési (vagy akár a nemzetbiztonsági) céllal végzett ilyen típusú műveletek szabályaival.¹⁶
- *megfigyelés*: olyan helyről, ahol legálisan tartózkodhat (közterület, közönség számára nyitva álló helyek, saját maga által bérelt ingatlan stb.) a magádetektív saját érzékszerveivel megfigyelheti a közterületen vagy nyilvános helyen tartózkodó célszemélyt. Abban az esetben, ha a magánnyomozó a felsorolt legális helyek valamelyikén, a megfigyelt pedig magánlakásban tartózkodik, a saját érzékszerveivel való észlelés szintén nem illegális, hiszen az érintettnek kell arról

¹⁴ Sasvári Rudolf: Kriminálisztikai gondolkodásmód a gyakorlatban. Detektor Plusz 2012/2. 41. o.

¹⁵ Részletesen lásd Mészáros Bence: A magánnyomozói tevékenység jogi korlátai az új Btk. tükrében. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XV. Pécs, 2014. 199-206. o.

¹⁶ Lásd Sasvári Rudolf: Az adatgyűjtés módszertana. Magánnyomozó módszertani füzetek. SzVMSzK Budapesti Szervezete, Budapest, 2011. 29-31. o.

gondoskodnia, hogy magánéletének részletei ne kerüljenek napvilágra, illetéktelenek számára ne legyenek hozzáférhetőek.¹⁷ Ez az egyetlen kivétel a magánlakást érintő leplezett adatgyűjtések tilalma alól büntetőjogi szempontból. Hangsúlyozandó azonban, hogy ha technikai eszközt (pl. puskamikrofont) vesz igénybe a magánnyomozó az ilyen jellegű adatgyűjtéshez, legyen az akár egy egyszerű megfigyelés az észleltektől rögzítése nélkül, már megvalósítja a Tiltott adatszerzés bűncselekményét (Btk. 422. § (1) bekezdés b) pont).

- *legenda alkalmazása*: noha csak szűk körben lehetséges, a magánnyomozók is alkalmaznak legendát esetenként,¹⁸ azaz magukat más személynek kiadva igyekeznek a szükséges információkat megszerezni, a fedőszemélyiség és az ahhoz tartozó fedőtörténet segítségével folytatott beszélgetések révén. Ezzel kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy a magánnyomozó legenda használatával magánlakásba nem léphet be, és hivatalos eljárást nem színlelhet.

A leplezett eszközök között ki kell térni arra, hogy a távollévő személyek közötti kommunikáció fokozott jogi védelmet élvez, ezért – ellentétben a bünygyi nyomozással, ahol ez kiemelten fontos lehet – a magánnyomozás területén a „lehallgatás” és a „küldemény ellenőrzés” nem játszhat szerepet, ahogy az elektronikus adatokhoz való leplezett hozzáférés sem.

Összegzés

A tanulmányban a kriminalisztika és a magánnyomozás kapcsolatát vettem górcső alá, abból a célból, hogy feltárjam a bünygyi nyomozásnak a magáncélú adatgyűjtés területén is érvényesülő elemeit. Ennek során elsőként meghatároztam a magánnyomozás fogalmát, majd sorra vettem a kriminalisztika eszköztárában megtalálható információ forrásokat. A nyílt valamint a leplezett eszközök elemzését követően azt állapíthatom meg, hogy meglehetősen sok a kapcsolódási pont a kriminalisztika és a magánnyomozás között, abból következően, hogy a bünygyi nyomozás és a magáncélú adatgyűjtés fókuszában is a ténykérdések és az azonosítás állnak. Ugyanakkor azt is hangsúlyoznom kell írásom végén, hogy neve ellenére a magánnyomozás jogi értelemben nem nyomozás, és a magánetektív alakszerű nyomozási cselekményeket sohasem végezhet.

¹⁷ Günter Haurand: Rechtsfragen um den Einsatz von (Privat-)Detektiven. NWB Nr. 4 vom 24. 1. 2000.

¹⁸ Lásd Sasvári Rudolf: Szakmai ismeretek. in: Szabó László (szerk.): Magánnyomozók kézikönyve. SzVMSZK, Budapest, 2008. 56. o.